

En dat niet half het één, en half het ander. Neen, beide, uw haat en uw liefde, moet een volkomen karakter dragen. Met heel uw hart en heel uw verstand moet ge tegenover haar staan. En toch met heel uw hart en heel uw verstand moet uw liefde naar haar uitgaan. In Jezus was dat zoo. Zijn oordeelend optreden tegenover de wereld, en zijn in liefde uitgaan naar die wereld, ze waren beide volstrekt en aldoorlingend. En nu, in u kan dit niet tot die volkomenheid geraken. Harmonie is er voor u op aarde niet. Maar toch moet ook in uw leven, in uw bejden, in uw optreden steeds die dubbele geloofsfactor krachtig werken. Zoo ge anders Gods kind zijt, moet het ook aan u gerien worden, dat ge door beide tegelijk beziend wordt, door haat tegen, en door liefde voor de wereld. En in de werking der beide factoren moet het resultaat van uw geloof schitteren.

Maar, helaas, gelijk men zich gemeenlijk, bij zulk een tegenstelling, leest aan één van haar beide termen vastklemt, om op die wijs aan de spanning der tegenstelling te ontkomen, zoo is het ook met de belijders van Jezus gegaan. En zoo vindt ge alle eeuwen door, en vindt ge nog, aan den éénen kant mannen en vrouwen, die er zich toe bepalen om de wereld te *haten*, en aan den anderen kant mannen en vrouwen, die hun geloof eeniglijk toonen in het *liefhebben* van de wereld.

Beide soorten vroom en in hun Jezus zalig. Maar beide evenveel eenzijdig in hun opvatting en gedraging. De wereld is een Sodom en naar Sodom moet ge zelfs niet omzien" is het wachtwoord der mijders, die geen zieken liefde voor die wereld in hun hart gevoelen, en zich opsluiten in een afgezonderd kringetje.

"De wereld is zoo schoon, en de wereld moet behouden worden, en daarom haat ons de wereld in alle ding tegemoet komen", roepen die anderen, in wier ziel alle vonk van haat tegen de wereld met stroomende waters gebluscht is, en die schier geen tegenstelling tusschen hun eigen hart en die wereld meer gevoelen.

In de gevallen vrouw komt dit onderscheid het sterkst uit.

Voor haar niets dan oordeel, hardheid en verstooting bij den één; bijna een vriendelijk vriespreken als ware ze het interessantste schepsel, bij den ander. De steenen reeds in de hand, om op haar te werpen, bij de harden en gestrengen; maar ook de martelaarskruisen van olifantaken door den ander gevoelen, en zoo niet alles, dan toch bijna alles, in menscheijk mededoelen verschoont.

In *The Christian*, een boeiende roman van Hall Cayne, wordt de vroegste aandrif in een passie geteekend, die bijna op verheerlijking van de gevallen vrouw uitloopt.

En op het stuk van de Zending hetzelfde. Rechts de man, die een Jerubbaal zou zijn, en tegen al wat Heidend, of Mahomedansch, of Joodsch is, niets dan haat in zijn hart voert opruimen, en daarom voor het werk der Zending zoo kund als een steen blijft.

Maar ook, links, alle haat tegen het Heidendse wezen afgelegd, en niets dan een liefde, die naar al wat nog Heidend is uitgaat, onder wijl vaak in eigen kring, en eigen stad, de duizenden en tienduizenden westeren buiten Jezus en verloren gaan.

Nochthans handelen beiden onder de aandrif der één alles beheerschende tegenstelling: Christus ten ene, en de wereld.

"Om Christus' wille de wereld onthieden," is de leidende gedachte van den één. "Om Christus' wille de wereld ingaan" is de bezielende aandrif van den ander. Terwijl toch het door Jezus ons aangewezen standpunt is en blijft: Onze tenten opslaan op een terrein, dat scherp van het terrein der wereld onderscheiden is, en uit die tenten telkens de wereld ingaan, om altoos weer in die tenten terug te keeren.

Feitelijk daarentegen ziet men gedurig, hoe de één wel in zijn tenten op eigen erf woont, maar dan ook stil thuis blijft en de wereld er aan geeft; terwijl de ander wel uit zijn tenten de wereld ingaat, maar steeds zijn vertoeven in die wereld meer rekt, en ten slotte er hangen blijft, en in het eind geen behoefte aan een eigen tent, op eigen erf, onder het volk des Heeren meer gevoelt.

Zelfs in de Theologie zien men dat. Aan den éénen kant lofzingers van een strenge, oude Godgeleerdheid, maar die zich ganschelijk niet bekreunt om verband en samenhang met, en invloed op het denken der wereld. Maar ook aan den anderen kant, een verwaterde Godgeleerdheid, die in het denken der wereld almer opgaat, en ten slotte alle tegenstelling tusschen Christelijke belijdenis en wereldwijsheid bijna opheft.

Juist daardoor missen beiden het teken van echtheid.

Het teken van echtheid is en blijft het *Kruis*. De wereld kan niet anders dan Jezus kruisigen. Als hij weder onder ons verschijnt, ze zou het nog doen. En Jezus zelf heeft gezegd: Zoo zal het, en zoo moet het, ook u, mijn discipelen, vergaan. In de wereld zult ge strijd, in de wereld zult ge verdrukking hebben. Ze hebben mij vervolgd, ze zullen ook u vervolgen. Ontdekt ge nu dit teken van echtheid bij de mijders? Of ook ontdekt ge het bij hen, die, laat mij zeggen, het voor de gevallen vrouw opnemen, en van niets dan Zending weten, en een Theologie hebben, geheel pasklaar voor de wereld gemaakt.

En het antwoord luidt, noch bij den één noch bij den ander.

Aan de vrome wereldvlieders wordt geen haat gekrenkt, die ascetische afschaffers zijn in eere. En ook de vrome wereldtoekers zien zich schier in alle kringen zelf toegesproken. Het "Leger des heils" moege om zijn baroque vormen een korte poos door het gepeupel zijn uitgelaten, nu reeds zamelt het zijn gaven van vorsten en prinses, in de aanzienlijkste lieden eeren het, en de wereld pers zingt zijn lof.

En zoo moet het uitkomen.

Of is het niet alsoo, dat ik beide malen den strijd tegen de wereld feitelijk mijnd en ontloopte, zoowel wanneer ik mij van haar afsluit, als wanneer ik mij schik en voeg naar haar levensaard. Het is dan bij den één: "Laat de wereld onder den vloed vergaan, ik drijf veilig in mijn arke op de wateren!" en bij den ander: "Laat het ruis in zoutgehalte afnemen, als ik maar iets dat nog even *zout* mag heeten in de wereld uitdraag."

En de onberekenbare kracht, die voor nu drie eeuwen van het Calvinisme uitging, schied juist daarin, dat het noch in de één noch in de andere fout verviel; maar met de scherpe belijdenis en vlak tegen de wereld inging, en diep

in het leven der wereld indrong, op alle gebied van ons menscheijk leven.

Vandaar de bange, bloedige worsteling waartoe het geroepen werd. Onze eigen landshistorie weet er van te verhalen.

En vraagt ge naar het teken van echtheid, zie het hier, de martelaars zelfs der Lutherse kerk kunt ge op uw vingers tellen, die der Calvinisten telt ge, al neemt ge slechts onze kleine natie, bij duizenden.

Amsterdam, 13 Jan. 1899.

Vertalingen.

Bij *Scribners Sons*, New-York, verscheen het eerste deel van de Engelse vertaling van Dr. Kuypers *Encyclopaedie der Heilige Godgeleerdheid*, met een inleidend woord van Prof. Dr. Warfield, en bij de firma Ernst Sonnenhol te Leipzig een Duitsche vertaling van Dr. Kuypers *De twaalf Patriarchen*.

De vertaling der *Encyclopaedie* is van de hand van Revd. J. Hendrik de Vries, predikant bij de Second Presbyterian Church te Princeton, New Jersey, en wordt zoowel door den oorspronkelijken schrijver van het werk, als door Prof. Dr. Warfield als uitnemend geslaagd beschouwd.

De Engelse vertaling van Dr. Kuypers *Het werk van den Heiligen Geest*, is bijna gereed, en gaat eerlang ter perse, terwijl het vertaalrecht in het Engelsch van Dr. Kuypers *De vleeschwording des Woords* is afgestaan aan Dr. Poppen, den gewezen hoogleraar aan het Zendingseminarie te Tokio in Japan.

Het rijke leven.

I.

Ter genoezing van bekrompen zin werkt niets zoo weldadig als een bad in een geheel andere werkelijkheid, dan waarin ge gemeenlijk verkeert.

Bekrompenheid van zin is de noodlottige, zij het ook natuurlijke vrucht, van beperktheid van blik en onghed van levensfeer. Feitelijk kent men het leven slechts in één verschijningsvorm: die één vorm vertoont zich te midden onzer omgeving in al zijn vele schakeeringen; en in den strijd tusschen die schakeeringen, kiest wie warm leeft, zoo ernstig partij, dat het hem ten leste te moede wordt, alsof zich geen andere sfeer van werkelijkheid liet denken. En dat juist doet het netvlies onzer waarneming verschrompelen.

Ook op kerkelijk gebied is dat waar. Vloekig-los in den mond zijn is, helaas, in breeden kring Hollandsche hebbelijkheid, en al keerden zich in later tijden ook vele Modernen tegen die stuitende vloeggewoonte, hun strijd er tegen gold alleen het *fatsoen*. Te vloeken stond niet. Op sociëteit, en onder de karnuiten, spekte dat de conversatietaal, maar in deftiger gezelschap, en vooral in het bijzijn van nog niet geëmancipeerde dames moest men zich van zulke taaluitwassen onthouden.

Tegen het vloeken als vloeken daarentegen, d. w. z. tegen het door God verboden misbruiken van zijn heiligen Naam, kwam ten onzent alleen *de fijne* op, en dan nog meest alleen *de heel fijne*. Als leden van het ongeorganiseerde anti-vloek-verbond deden zich in ons land, welbezien, alleen de steile Gereformeerden kennen, en althans onze Roomsche landgenooten deden aan dezen socialen kruistocht tegen de zonde der loslippigheid niet mee.

Niet dat de Roomschen meer of erger vloeken dan de aandeelhouders in de „grote Protestantse partij“; maar al vloeken ze niet erger dan „gewoonweg“, bij de propaganda tegen het vloeken lieten ze zich hier te lande toch nimmer inlijven.

Maar nu steekt ge den Atlantischen Oceaan over, ge zet te New-York voet aan wal, en rijdt met een trolley-car van New-York naar het aan New-York aangebouwde Brooklyn, en uitstappende stuit ge op een zee van mannen in een plechtige optocht onder wuivende banieren; een stroom van ouden en van jongen, die door reporters juist geteld, bleek uit niet minder dan elf duizend mannen te zijn saangesteld.

Ge vraagt wat dat is, wat die optocht beduidt, en wat in die door den wind gerimpelde vaandels te lezen staat, en nu hoort ge tot uw verbazing, dat die optocht tegen het vloeken is, en dat wel, niet tegen het vloeken als onfatsoenlijk voor fatsoenlijke lippen, maar als hoon aan „Heeren heiligen Naam. Het is een optocht, zoo zegt een minzame politieagent u, van de „leden van den Heiligen Naam“.

Dus, zoo concludeert ge, zit Brooklyn stijf in de steile Gereformeerden, want mannen die aldus publiekelijk tegen het vloeken optreden, dat moeten Calvinisten zijn.

Maar niets er van.

Uw wegwijzer zegt het, en het Crucifix, dat ginds vooruit wordt gedragen bevestigt het u... die „leden van den Heiligen Naam“ zijn... geen „fijnen“... maar Roomschen.

De Roomschen gaan te Brooklyn in den strijd tegen het vloeken voorop, en het zijn niet de fijnen, maar de Roomschen, die door openlijk protest het ellendige vloeken willen uitroeien.

Nu dien eersten verrassenden indruk stelt ge u al verder op de hoogte van de Roomschen bedrijf in Amerika, en ge ontwaart, hoe ze hun kracht zochten in het stichten van een vrije universiteit, hoe ze veel ijveriger dan de Protestanten voor de Christelijke school tegenover de Staatsschool partij kozen, ja, hoe ze zelfs het „leekenelement“, op kerkelijk gebied tot invloed poogden te brengen, zoo zelfs dat de verhouding tot Rome meer dan eens gespannen werd. En zoo wordt ge telkens meer in uw overtuiging bevestigd, dat wie naar wat in Nederland Roomsche heet, al wat Roomsche is, dacht te

kunnen afmeten, althans in Amerika buiten den waard heeft gerekend.

Doch als ge, hierop afgaande, nu nauwkeurig twijfelt, of in Amerika zullen de Roomschen dan ook politiek tegen de beginselen der Fransche Revolutie overstaan, dan keert het blaadje opeens weer om. Bijna alle Roomsche Amerikanen zijn Democraten, ze dwepen met Jefferson, en Jefferson was blijken zijn strijd in 1793 de man die zelf zwepte, en Amerika wilde doen dwepen, met de helden van het gerevolutioniseerd Parijs.

Reeds aan dat één staal merkt ge dus aanstonds, hoe uw maatstaf voor de dingen die ge uit Amsterdam meebrengt, in New-York onklaar is geworden, en dat de consequentie waarmee ge aan den Amstel placht te redeneeren, aan den Hudson niet meer opgaat.

En denk nu niet, dat dit alleen ten opzichte van de kerkelijke wereld der Roomschen al zoo is, het geldt evenzoo van der Protestant kerkelijke bestaan.

Schuilt ten onzent alle kerkelijk leven, en durft het ternaauwernood fluisterend uitkomen, in heel Amerika staat het kerkelijk leven, dat der Protestanten evengoed als dat der Roomschen, energiek en scherp geteekend op den voorgrond.

Ge ert u soms aan dat publieke kerkelijk leven, soms ert ge er u aan tot in uw ziel. Zoo b. v. als in New Jersey-city, ook al vlak bij New York, een predikant, per advertentie in alle bladen bekend maakt, dat hij voor de jonge mannen en jonge dames, die trouw de Zondagsschool hebben afgeloopen, een dansschool bij zijn kerk geopend heeft, want dat goede Christenen fraai en vlug moeten kunnen dansen, en dat wel niet „geestelijk dansen“ zoals weer anderen het invoeren, neen maar dansen jongens en meisjes onder elkaar met zeer gewone walsen en polka's.

Een ander maakt het nog fraaier, en opent, om de geestelijke klandisie der stevigste jongemannen voor zijn kerk te behouden, bij die kerk een klas, waar onderrecht in het *boksen* gegeven wordt. „Boksen“, zoo redeneert deze geestelijke leidsman, verhoogt het „zelfrespect“. Ge zijt dan niet bang, en kruipt voor niemand in uw schulp. En juist zulke slinke, niemand ontziende jonge mannen, moeten den strijd voor Christus en zijn kerk aanbinden.

Zoo stuit ge op allerlei excessen. Ge treedt in Madison Avenue op Zondagavond een openstaand, hel verlicht kerkgebouw binnen, en ziet (er is geen preekstoel) op het platform twee lezelaars staan, en achter den éénen een deftig heer, en achter den ander een nog deftiger dame, en tusschen beiden in hoogte Chinese vazen met prachtige ruikers van rozen en chrysanthemums. Die dame doet niets dan met fluweel-zilveren stem wonder-schoon zinsnoden uit de Heilige Schrift voorlezen, en het publiek zit er verbaasd bij.

Op een Beurtentreeft vindt ge aangekondigd, dat in die en die kerk de predikant N. N. dienst zal doen, maar voorts in breeder letter, dat bij dien dienst zingen zullen de heer X. van de Italiaansche Opera, en Miss Y. van de Grand Opera. Sterker nog, Zondagmorgen brengt een bijblad van een politieke courant u het buste-portret van die Miss Y. in echt opera-kostuum, met er onder: Contre alto van Domine N. N. Altemaal excessen en zonderlingheden, alleszins geschikt om een gewoon Gereformerd man uit onze lage landen de haren te berge te doen rijzen.

Is dat hier de kerk?

Al mij, waar gaat het met Christus' heilige kerk in de nieuwe wereld heen?

Maar tegenover deze ergerende „liabilites“, gelijk de Amerikanen zeggen, staan „assets“ over die u niet minder verbazen.

In de gemeene buurten, in de salons, in de huizen van „Wijntje en Trijntje“, is men voor de kerk bang. In wat hoeken ook de misdaad, de gemeenheid, de ongerechtigheid en de losbandigheid wegschuilt, ze *veest er de kerk*, want ze weet bij ervaring, en ze voelt nog op het eigen oogmerk, dat de kerk een macht is, die haar nazit en haar schandelijk bedrijf striemt, stuit en inperkt.

Reeds de enkele namen van Dr. Parkhurst te New-York en Dr. Henry te Chicago verwekken schrik in de schuilhoeken der zonde. Die mannen vermanen niet enkel de geloovigen die opkomen, maar tasten het zedelijk kwaad in de stad hunner inwoning met naam en toenaam aan. Ze organiseren er hun hulpkorpsen tegen. Ze controleren de politie of zij haar plicht wel doet. En schiet de politie te kort, dan hebben ze een aanklachtboek van wel geconstateerde feiten gereed, en klagen eerst hooger op, en zoo dit niet helpt, spreken ze publiek in de pers. Dr. Henry heeft zelfs een corps van 25.000 kiezers verzameld, dat bij verkiezingen weigert zijn stem aan de kandidaten van wat partij ook te geven, die niet als mannen van zedelijke ernst te boek staan.

Daarbij zijn de kerken, zonder weelderig te zijn, niet ingericht, om gedruisch te voorkomen met tapit in alle loopaden belegd, met electriciteit zacht verlicht, met steam-furnaces aangenaam verwarmd, kortom men zit er als thuis.

En het geld vloeit, stroomt. Giften van een tonne gouds, of ook van een half miljoen en meer, zijn lang geen ongewone giften. Vandaar dat kerken niet op een zijgracht schuilen, maar op de deftigste straten voor een ieder in het oog loopen, en alle zonder onderscheid met torenspitsen, slank en hoog, zich van verre aankondigen.

Is dan ook ten onzent een predikant vaak een gedrukte figuur, die op de volle markt des levens zich zelden vertoont, in Amerika is elk Bedienaar van den godsdienst geëerd en gevierd in de volle samenleving.

Hij staat in niets achter, heeft in elk opzicht iets voor. Groote spoor- en stoombootmaatschappijen bieden hem: eershalve een clerical-ticket tegen halven prijs.

Zoo mengt zich licht- en schaduwzijde in het kerkelijk leven in Amerika doorheen. Maar onder alles blijft de indruk overheerschend, dat uw leven in uw vaderland waarlijk niet de éénige bestaanswijs is, maar dat het rijke leven van Christus' kerk ook in heel andere verschijningsvorm kan optreden, ongetwijfeld met veel dat u ergert, maar ook even stellig met veel dat u boeit.

Onze Eeredienst.

XLIII.

Intusschen ligt achter de *Beneditie* of Zegenspreuk een nog algemeener vraagstuk, dat het scherpst gevat wordt bij het optreden van de vocaal en instrumentaal muziek in den Eeredienst, de vraag namelijk, of er bij den Eeredienst alleen een actie der aanbidding van de geloovigen tot God, ofwel ook een actie van God tot zijn geloovigen uitgaat.

Men versta deze vraag niet verkeerd.

Dat er bij den Eeredienst gepredikt wordt, dat er stukken uit Gods Woord worden gelezen en behandeld, dat er in den Naam des Heeren wordt vermaand en vertroost, is buiten alle geding. Dat betwist niemand. Maar dit alles kan nog *onderling* toegaan. *Onderling*, d. w. z. dat de geloovigen onder elkander Gods Woord nalezen, en er den inhoud van elkander op het hart drukken, maar zonder dat Gods presentie er in meesprekt, of ook zijn stem als tot de ziel uitgaande beluisterd wordt.

Als vader en moeder zijn heengegaan, kunnen de achtergebleven kinderen zeer wel op een dag des jaars saamkomen, om saam nog eens de brieven of ook de testamentaire vermaningen over te lezen, die hun ouders achterlieten. Maar dan zijn het de kinderen zelf die dit *onderling* doen; die afspreken dit zoo te doen; en die zoo de geestelijke nalatenschap van hun ouders in eere houden.

Maar dan leeft vader, en leeft moeder niet meer. Dan gedenkt men dat ze overleden zijn. En dan is het niet uit en in het *heden*, maar uit het *verleden*, dat de afgestorven ouders nogmaals, dank zij der kinderen trouw en gehechtheid, hun woord hooren laten.

En in dien zin nu kunnen ook wij met de Heilige Schrift doen. Ons samen bij die Schrift nedersetten. Saam een stuk uit die Schrift lezen. Saam over het gelezene uit de Schrift mediteeren. Zelfs kan het daarbij regel worden, dat één der broeders of der zusters, die helderder gave van inzicht en rijker gave van taal bezit, daar bij de anderen voorgaat.

Zoo grijpt het feitelijk telkens in den kring der vromen plaats, en op zichzelf is dit uitnemend; edoch het blijft *onderling*.

Het is iets dat we *onder* *malander* verhandelen. Saam plaatsen we ons daarbij *besluuwend* *onderling* voor en tegenover de Heilige Schrift. Wij nemen de Schrift op, en wij *handelen* er *alzo* mede.

Maar dit is niet de presentie des Heeren ervaren en door Hemzelf met Goddelijk gezag vermaand, geordeneerd en toegesproken worden.

Wie dit op zichzelf eeredienst of godsdiensttoefening noemt, loopt met de Anabaptisten.

Deze toch dreven dit uit beginsel. Zij wilden niet met *opzet* alleen het *onderling*. En al zijn de eigenlijke Anabaptisten, met hun extravaganantien, allengs de wereld uitgeraakt, duidelijk toont het voorbeeld der gezelschapsvrienden en der Darbisten, of Plymouth brethren, dat dit beginsel nog wel terdege naverkt.

Gezelschappen ter onderlinge stichting zijn uitnemend, indien ze bij den Eeredienst *bijkomen*; maar ze nemen een bedenkelijken plooi aan, zoodra ze den Eeredienst willen *vervangen*, en voor de vergadering der geloovigen in de plaats willen treden.

En toch dit juist is het, wat oudtijds de Anabaptisten, en nu nog de Darbisten e. a. bedoelen. Geen kerk, maar het *onderling* gezelschap. Men weet dan ook, hoe zelfs de Doopsgezinden oorspronkelijk geen leeraars hadden, maar alleen onderlinge gezelschappen hielden, waarin ieder kon voorgaan, en hoe eerst van lieverlee het uittijlven van het vroeger enthousiasme de noodzakelijkheid om een leeraar aan te stellen, heeft doen inzien.

Maar oorspronkelijk was ook hun bedoelen: Geen kerk, maar een geestelijke sociëteit, gelijk de Doopsgezinden ook thans nog hun gemeenschap een *sociëteit* noemen; en zoo ook *geru* leeraar, maar *onderling* vermaan en *onderling* stichting.

Geen Dienaar des Woords, die in naam des Heeren optreedt, en door wien de Heere tot zijn volk spreekt maar eenige broeders en zusters die onderling saamkomen, en tot en met elkander handelen van de heilige dingen.

En al is het nu, dat dit standpunt thans *formeel* zelfs door de nakomelingen van Menno Simons' geestverwanten is losgelaten, en al leiden thans ook de Doopsgezinden studenten op, en al beroepen en salariereren zij predikanten, toch zult ge niet voorbijzien, dat *zakelijk* veelvleer de Doopsche idee in onze kerken is ingedrongen.

Inzinking van geestelijk leven en uitslijting van ambtelijk besef heeft er in schier alle Gereformeerde en Presbyteriaanse kerken toe geleid, dat de leeraar „vermanen in een gezelschap“ tot onderlinge stichting is geworden.

Het is die predikant als man en spreker, dien men naloopt, en de aldus nageloopene weet dit, groeit er in, en treedt op om *zijn* gedachten, *zijn* denkbeelden, *zijn* inzichten mee te deelen. Hij is onder de vele broeders een uitnemende, maar het karakter van de samenkomst blijft dat van een „onderling gezelschap“, waarin men saam over de heilige dingen komt handelen.

Het groote, het machtige, het aangrijpende denkbeeld, dat er een Tente der samen-

komst, een *Ohel Moed* is, waarin eenerzijds God tot zijn volk nadert, en anderzijds Gods volk voor het aangezicht des Heeren verschijnt, sleet bijna radical uit, om niets anders over te houden, dan of een vroom gezelschap tot onderlinge stichting, of ook een evangeliseerende meeting om de leden der wereld tot bekeering te roepen.

En hiermede is natuurlijk het Gereformeerde en Schriftuurlijke beginsel in de hartader aangetast.

Dat beginsel toch wil, dat wij menschen ons voor het aangezicht van den Driemaal Heilige zullen plaatsen, om door Hem gezegend te worden, en Hem eere te geven, en daarom *kan* dit beginsel niet tot zijn recht komen, of het moet bij alle Eeredienst gevoeld en gesmaakt worden, dat men op datzelfde oogenblik met den levenden God te doen heeft, die ons zijn Woord verkondigt, die ons toespreekt, die ons zegent.

In dit verband is dan ook de *Beneditie* niet de vriendelijke hartewenschen van dien man op den predikstoel, die u *alle* goeds, en zoo ook genade en vrede toebijdt, maar het is God Driemaal, die zijn genade en vrede over u uitspreekt, en die hiertoe zijn aangestelden dienaar gebruikt.

Diezelfde tegenstelling nu tusschen een vroom gezelschap tot onderlinge stichting, een verschijnen van 's Heeren volk voor het aangezicht des Heeren, is juist in den laatsten tijd weer scherp, zij het ook op heel andere wijze, aan de orde gekomen, door het invoeren van *muzikale* prediking.

Ook onder ons is wel bekend, hoe met name Sankey hiertoe den stoot gaf. Minder bekend daarentegen is, hoe ditzelfde denkbeeld in de Engelse wereld al meer tot een algeheel omkeeren in den vorm van den Eeredienst heeft geleid, en thans reeds gewaar loopt, geheel den Eeredienst van de rechte paden af te leiden.

Uit reactie namelijk tegen de gezelschaps-idee, heeft men een spreken Gods door zang en muziek pogen in te voeren, dat ten slotte de *solo*-zangers in den Dienst heeft gelokt.

De Dienaren des Woords, geestelijk te machteloos, om den Heilige Israels weer door hun eigen mond te laten spreken, hebben solozangers uit de *komedie* te hulp geroepen, om God zingend te laten spreken door hun zang.

Van Dr. H. H. Kuypers ontvingen we het onderstaande ter plaatsing als vervolg op twee voorafgaande artikelen.

De Psalmen en het Calvinisme.

III.

Zoo was dus in 1539 de eerste psalmbundel ten dienste der Gereformeerde kerk te Straatsburg verschenen, en wij hebben gezien wel een belangrijk aandeel Calvin aan deze uitgave heeft gehad. Aan hem is het inzonderheid te danken, dat de voortreffelijke arbeid van Clement Marot, oorspronkelijk bedoeld als tijdsverdrif voor het Fransche hof, ten goede is gekomen aan Christus' vervolgde gemeente.

Welk een diepen indruk dit eerste psalmegezag in de vluchtelingenkerk te Straatsburg op vreemdelingen maakte, blijkt uit de brieven van een jong student uit de Zuidelijke Nederlanden, die in die dagen Straatsburg bezocht. Aan een zijner bloedverwanten te Antwerpen schreef hij met haast kinderlijke blijdschap: „Des Zondags zingt men hier een psalm van David of een lied genomen uit het Nieuwe Testament. Deze psalm of dit lied zingen allen te zamen, zoowel mannen als vrouwen, in schoon akkoord, wat heerlijk is om te hooren. Want gij moet weten, dat zij ieder een muziekboek in de hand houden, zoodat zij niet van de wijs kunnen raken. Ik had nooit kunnen denken, dat dit gezang der gemeente zoo lieflijk en aangenaam zou zijn als het is. Het heeft in het begin wel vijf of zes dagen geduurd, dat ik begon te weenen, wanneer ik die kleine gemeente zag, verdreven uit alle landen, omdat zij de eere van God en zijn Evangelie handhaafden, maar ik weende niet van droefheid maar van vreugde, wanneer ik hen zoo van goeder harte hoorde zingen, den Heere dankende, dat het Hem behaagd had hen te brengen op een plaats, waar zijn naam wordt geëerd en verheerlijkt. Geen schepsel kan geloven welk een vreugde het geeft, wanneer men den lof en de wonderen des Heeren in zijn moedertaal kan zingen gelijk hier geschiedt.“ Was het wonder dat in deze tijden, toen voor het eerst al de liefdelijkheid van het psalmgezag werd gevoeld, de gemeente telkens voor en na de prediking niet een enkel vers, maar een geheel psalm voluit zong, gelijk dezelfde berichtgever ons uitdrukkelijk mededeelt?

Over de verschillende uitgaven, telkens vermeerdert, die van 1539 tot 1542 van de Psalmen verschenen, kunnen wij kort zijn, daar de geschiedenis dezer uitgaven voor onze lezers van ondergeschikt belang is. Zij verschenen buiten medeweten van Clement Marot te Antwerpen, te Straatsburg en te Genève en waren te danken aan Petrus Alexander, predikheer aan het hof van Maria van Oostenrijk, gouvernante in de Nederlanden, die blijkbaar een vollediger afschrift van Marot's psalmen in handen had gekregen en deze te Antwerpen drukken liet. Later ging Alexander tot de reformatie over en vluchtte naar Straatsburg, waardoor ook Calvin met deze uitgave bekend werd, waarvan hij dankbaar gebruik maakte.

Eerst in 1542 gaf Clement Marot zelf zijn psalmen te Parijs in het licht met een opdracht aan koning Frans I. Deze bundel bevatte dertig psalmen. Marot is blijkbaar begonnen met de eerste vijftien psalmen op het rijtje af te vertalen, maar toen hij zag dat hij met zijn arbeid niet vlug genoeg opschoot, heeft hij uit de overige psalmen

no
22
11
ark
zoe
aar
dri
hoe
op
ree
zij
sch
een
ont
edi
Mar
gril
ond
pro
na
me
te
gew
in
was
psal
er
een
zoch
blijk
dat
goed
voor
zijn
volte
M
verte
en g
de t
onvri
Calvi
uitge
onder
overe
brach
Calvi
psalm
deels
berijn
Marot
van 1
79, 8
Lofza
reeds
verta
nieuw
sche
groete
Ave
lijk ee
Het a
tot ne
derde
nieuwe
een vo
Hoe
weest
zijn v
ding v
verder
niet al
koning
minder
eerste
Kerker
zijn be
„engels
zelden,
aan d
denken
eere v
bundel
schied,
heid. F
opgevoe
levensw
nende l
gelie, G
hij uit
betrapt
grond.
zijn ver
Bonivan
gezinde
wegens
den ge
De let
met die
bij zijn
het Sion
hel noe
lijk was.
Zoo v
1543 na
Augustu
was zijn
de volle
zeven e
vadorlan
kinderen
sterfde
Een dre
zulken
tusschen
Toch
heid van
Kerk des
Israels'
waaraan
ontleend,
dood dan
Las tu
Que te
Et qui l
Docte p
Volle p
Aveque
1) A. E
bourg au
2) Helaas
der zijt gek
dat zij l
leerde d
tergelaten,
de reden
u not Davi

Werd is, waarin een-
volk nadert, en ander-
oor het aangezicht des
slechts bijna radicaal uit,
ver te houden, dan of
ap tot onderlinge stich-
vangeliseerende meeting
wereld tot bekeering te

natuurlijk het Gerefor-
mijke beginsel in de
wil, dat wij menschen
zicht van den Driemaal-
sen, om door Hem ge-
en Hem eere te geven,
et beginsel niet tot zijn
et moet bij alle Eere-
gesmaakt worden, dat
genblijk met den leven-
eest, die ons zijn Woord
is toesprekt, die ons

dan ook de *Benedictie*
hartewensch van dien
toel, die u alle goeds,
en vrede toebijdt, maar
nig, die zijn genade en
tekt, en die hietoe zijn
gebruikt.

elling nu tusschen een
tot onderlinge stichting,
n 's Heeren volk voor
Heeren, is juist in den
scherp, zij het ook op
aan de orde gekomen,
van *musikale* prediking,
s wel bekend, hoe met
de den stoot gaf. Minder
is, hoe ditzelfde denke-
wereld al meer tot
ter in den vorm van den
eid, en thans reeds ge-
den. Eerdiens van de
eiden.

jk tegen de gezelschaps-
spreken Gods door zang
in te voeren, dat ten
ers in den Dienst heeft

Woords, geestelijk te
n Heilige Israels we-
end te laten spreken,
uit de komedie te hulp
ingend te laten spreken

lyper ontvingen we het
laatsing als vervolg op
artikelen.

het Calvinisme.

III.

1539 de eerste psalm-
Gereformeerde kerk
chenen, en wij hebben
angrijkelijk aandeel Calvin-
eft gehad. Aan hem is
te danken, dat de voor-
in Clement Marot, oors-
als tijdschrift voor het
goede is gekomen aan
gemeente.

Indruk dit eerste psalm-
elingenkerk te Straats-
burg maakte, blijkt uit
jong student uit de Zui-
die in die dagen Straats-
ziner bloedverwan-
schreef hij met haast
v. „Des Zondags zingt
van David of een lied
nieuwe Testament. Deze
zingen allen te zamen,
vrouwen, in schoon-
lijk is om te hooren.
ten, dat zij ieder een
ind houden, zoodat zij
innen raken. Ik had nooit
liet gezang der gemeente
enaar zou zijn als het
t begin wel vijf of zes
Ik begon te weenen,
lene gemeente zag, ver-
nen, omdat zij de eere
evangelie handhaafden,
et van droefheid maar
er ik hen zoo van ge-
ingen, den Heere dan
n behaagd had hen te
aats, waar zijn naam
peerlijk. Geen scheepel
een vreugde het geeft,
if en de wonderen des
taal kan zingen gelijk
het wonder dat in deze
et eerst al de liefelijk-
ezang werd gevoeld, de
or en na de prediking
naar een geheel psalm
zelfde berichtgever ons
elt?

ende uitgaven, telkens
in 1539 tot 1542 van
ten, kunnen wij kort
edenis dezer uitgaven
ondersgeschikt belang
nuiten medeweten van
Antwerpen, te Straats-
n waren te danken aan
redikheer aan het hof
enrijk, gouvernante in
blijkbaar een volledi-
s psalmen in handen
e te Antwerpen druk-
Alexander tot de refor-
otte naar Straatsburg,
et met deze uitgave be-
hij dankbaar gebruik

1) A. Erichson, l'Eglise Française de Stras-
bourg au seizième siècle p. 21, 22.
2) Relais, zij zijn gestorven sonder dat ge ver-
der zij gekomen dat het derde deel van het werk,
dat zij begonnen zijt. En wat nog erger is, ge-
leerde dichter, zij hebt niemand op de wereld ach-
tergelaten, die in staat is u op te volgen. Ziedaar
de reien waaraan, toen de dood u wegnam, met
u ook David stille zwog.

1) A. Erichson, l'Eglise Française de Stras-
bourg au seizième siècle p. 21, 22.
2) Relais, zij zijn gestorven sonder dat ge ver-
der zij gekomen dat het derde deel van het werk,
dat zij begonnen zijt. En wat nog erger is, ge-
leerde dichter, zij hebt niemand op de wereld ach-
tergelaten, die in staat is u op te volgen. Ziedaar
de reien waaraan, toen de dood u wegnam, met
u ook David stille zwog.

nog een vijftiental gekozen, nl. psalm 19,
22, 24, 37, 38, 51, 103, 104, 113, 114,
115, 130, 137, 143.

Hoewel Marot voorzichtigheidshalve zijn
arbeid vooraf door de Sorbonne liet onder-
zoeken en goedkeuren, en deze goe ring
aan het hoofd van zijn bundel staat afge-
drukt, was hij toch blijkbaar niet gerust,
hoe de Roomsche kerk deze uitgave zou
opnemen. Het zingen der psalmen stond
reeds in ketterschen reuk. Koning Frans,
zijn beschermheer, die steeds dobberde tus-
schen reformatie en katholicisme, had weer
en van die oogenblikken, dat hij geheel
onder den invloed der inquisitie stond, en
edict op edict tegen de ketters uitvaardigde.
Marot, die op de wankele gunst van zijn
grilligen meester niet durfde vertrouwen en
onder de hand was ingelicht, dat hem een
proces dreigde, nam plotseling de vlucht
naar Genève.

Calvin was daar reeds September 1541
met eere teruggekomen uit zijn ballingschap
te Straatsburg. De raad was thans bereid
gewest op zijn verzoek het psalmgezing
in te voeren in de gemeente, en in 1542
was zelfs een nieuwe uitgave van Marot's
psalmen te Genève verschenen. Marot kon
er dus zeker van zijn, dat hij te Genève
een welkom onthaal zou vinden. Calvin zelf
zocht hem op en medde enkele dagen later,
blijkbaar met vreugde, aan zijn vriend Viret,
dat het Marot's voornemen was zich voor-
goed te Genève te vestigen. Wat Calvin
vooral hoopte en verlangde was, dat Marot
zijn arbeid van de berijming der psalmen
voltoeien zou.

Marot heeft slechts één jaar te Genève
vertoefd. Hij kwam er in November 1542
en ging weer heen in December 1543. Voor
de berijming der psalmen is dat jaar niet
onvruchtbaar geweest. Onder de leiding van
Calvin werden de dertig door Marot reeds
uitgegeven psalmen aan een strenge revisie
onderworpen en zoo mogelijk nog meer in
overeenstemming met den grondtekst ge-
bracht. Voorts werden de psalmen, die
Calvin te Straatsburg reeds vertaald had,
psalm 25, 36, 46, 91 en 138, door Marot
deels verbeterd, deels door geheel nieuwe
berijmingen vervangen. En eindelijk leverde
Marot thans voor het eerst een berijming
van psalm 18, 23, 33, 34, 43, 45, 50, 72,
79, 86, 101, 107, 110, 118, 128. Ook de
lofsang van Simeon en de Tien geboden,
reeds door Calvin berijmd, werden opnieuw
vertaald door Marot, en hij voegde als
nieuwe lofsangen er aan toe de Apostoli-
sche geloofsbelijdenis, het Onze Vader, de
groetenis van den engel aan Maria (het
Ave Maria der Roomsche kerk) en einde-
lijk een berijmd gebed voor en na het eten.

Het aantal berijmde psalmen was hiernede
tot negen en veertig gestegen, bijna een
derde van den geheelen psalmbundel. De
nieuwe uitgave zag te Genève het licht met
een voorrede aan de Dames van Parijs.
Hoe gelukkig voor de kerk zou het ge-
weest zijn, wanneer Marot rustig te Genève
zijn waarlijk dichterlijke gaven onder lei-
ding van Calvin aan dezen heerlijken arbeid
verder had kunnen besteden. Maar het heeft
niet aldus omgeen, zijn. De hofdichter van
koning Frans voolde zich hoe langer hoe
minder in het strenge Genève thuis. Een
eerste botsing ontstond reeds, toen de
Kerkeraad zich weinig gesticht toonde over
zijn berijming van de salutatio angelica, de
„engelische groetenisse”, gelijk onze vaders
zeiden, omdat het Ave Maria al te sterk
aan de Roomsche Maria-verering deed
denken, en daarom beval dit loflied ter
eere van een mensch achter den Psalm-
bundel weg te laten. Wat er verder is ge-
schied, weet men niet met volkomen zeker-
heid. Beza deelt alleen mede, dat Marot,
opgevoed in een zeer slechte school en zijn
levenswijze niet in overeenstemming kun-
nende brengen met de tucht van het Evan-
gelie, Genève verliet. De beschuldiging, dat
hij uit Genève vluchtte moest omdat hij
betrapt was op echtbreuk, mist voldoende
grond. Vermoedelijk lag de aanleiding tot
zijn vertrek in de aanklacht tegen hem en
Bonivard, een der bekende Libertijnsche
gezinde burgers van Genève, ingediend
wegens een spel trictac, dat zij saam had-
den gespeeld. Maar de oorzaak lag dieper.
De levensopvatting van Marot vloekte
met die van Calvin. Dat bleek, toen hij
bij zijn vertrek als pilg van den Parthi Genève,
het Sion van Gods volk in die dagen, een
hel noemde, waar hem het leven ondraag-
lijk was.

Zoo vertrok Clement Marot in December
1543 naar Savoye. Enkele maanden later,
Augustus 1544, stierf hij te Turijn. Wel
was zijn uiteinde droef. Hij ging heen in
de volle kracht van zijn leven, nauwelijks
zeven en veertig jaar oud, verre van zijn
vaderland en koning, van zijn vrouw en
kinderen, zonder zelfs een vriend aan zijn
sterfbed te hebben, die hem de oogen sloot.
Een droef voorbeeld van hetgene den-
zullen wach, die tot geen bestide keuze
tusschen God en de wereld konden komen.
Toch was zijn heengaan, trots de zwak-
heid van zijn karakter, een verlies voor de
Kerk des Heeren, omdat daarmede de „harpe
Israels” voor jaren tot stilzwijgen kwam,
waaraan zoo zielverheffende tonen waren
ontleend. Wel terecht mocht Beza zijn
dood daarom aldus beklagen:

Las tu es mort, sans avoir auant
Que le seil tiers de l'oeuvre commence
Et qui pas est, n'ayant laissé au monde
Docte poète, homme qui te seconde,
Vint pour toy, quand la mort te ravit
Aveques toi se teut aussi David. 2)

1) A. Erichson, l'Eglise Française de Stras-
bourg au seizième siècle p. 21, 22.
2) Relais, zij zijn gestorven sonder dat ge ver-
der zij gekomen dat het derde deel van het werk,
dat zij begonnen zijt. En wat nog erger is, ge-
leerde dichter, zij hebt niemand op de wereld ach-
tergelaten, die in staat is u op te volgen. Ziedaar
de reien waaraan, toen de dood u wegnam, met
u ook David stille zwog.

Voor Kootwijks Scholen.

Ingekomen bij Ds. HOUTZAGERS: Van den
heer W. G. Sijtsma te Gerkesklooster f 5;
voor onze bibliotheek, van den heer Cavajé te
Edo, enkele pakken Zendingen en andere
geschriften; door den heer Boegman te Koot-
wijk, van Meij. Mitze te Ede f 1.

Hartelijk dank. Vriendelijk verzoeken wij
den vrienden, onze vele en velerlei behoeften
te willen bedenken.

D. HULLEMAN,
Penningmeester.

Kootwijk, 10 Jan. 1899.

Het is ondergeteekende tot groote blijdschap
Kootwijks scholen met volle vroedigheid aan
de vrienden van het Christelijk onderwijs te
kunnen aanbevelen. Laat ons bedenken dat het
is de zaak des Heeren. Dat de Heere trouwe
houdt, blijkt. Was voor een jaar, na het over-
lijden van onzen heminden hoofdonderwijzer
BARKER, de toekomst duister, de Heere schonk
aan school en gemeente in den heer RIJNSTRA
een plaatsvervanger, van wien wij zeggen mogen:
„Van den Heere ontvangen.”

God ontfermt zich op het gebed.

Ds. J. H. HOUTZAGERS.

Ondergeteekenden, die de scholen te Kootwijk
aanbevelen, hebben zich bereid verklaard giften
in ontvangst te nemen. D. A. KUYPER, Ds.
B. VAN SCHILVEN, Ds. VAN LOON te Amster-
dam, Ds. A. BRUMMELAMP te 's Gravenhage,
Dt. HOEKSTRA te Arnhem, Ds. G. VILJO te
Nijkerk, Ds. KOFFERBERG te Barneveld.

— — —

Uit de Pers.

In de *Friesche Kerkbode* vervolgt Dr. H. H.
Kuyper zijn betoog over de genazing door het
geloofsgebed aldus:

Ons laatste artikel toonde aan, dat de Heilige
Schrift het gebruik van geneesmiddelen nergens
verbiedt, gelijk Ds. Hazenberg beweert, maar overal
van de gedachte uitgaat, dat de kranken den ge-
neesmeester noodig hebben, en dat in deze mede-
sche hulp een genadegeve Gods aan den mensch
geschonken is.

Als proeve, tot welke welkeijner uitlegging van
de Heilige Schrift men de toevlucht moet nemen,
om zulke theorieën te rechtvaardigen, deelen wij
nog een kenmerkend feit mee.

Wij wzen een vorig maal op het bevel, dat God
zelf aan Hiskia gaf, dat hij een klomp vijgen moet
nemen, daarvan een „piester” maken en op het
ruiwel leggen, waardoor hij zoo dodelijk krank was.
Nu is in de geneeskunde de zuivering en uittrek-
kende kracht der vijgen bekend, en ook al ontken-
nen wij niet dat God op wonderbaarlijke wijze de
werking van dit geneesmiddel in dit geval heeft
gezegd, er ligt toch een aanduiding in, dat God
het gebruik van geneesmiddelen niet afkeurt. Vol-
gens Ds. Hazenberg is dit geheel onjuist. Deze
„klomp vijgen” was geen geneesmiddel maar alleen
een „steeken”, evenals het baden van Naaman in
den Jordaan, het slijk, dat Christus op de oogen
der blinden streek enz. En als bewijs daarvoor be-
roept Ds. Hazenberg zich op Jesaja 38, waar, na de
vermelding van den klomp vijgen, volgt: „En Hiskia
had gezegd: welk zal het teken zijn, dat in dit slot-
woord van het hoofdstuk blijkt, dat de klomp vij-
gen” niet dan een „steeken” was. Slaat men nu de
gelijktijdige plaats op in II Kon. 20: 8—9, dan
vindt men dat Jesaja op de vraag geantwoord heeft:
„Dit zal u het teken zijn, dat de Heere het woord,
dat Hij gesproken heeft, doen zal: zal de schaduw
twee graden voortgaan van de tien graden ach-
terwaarts keeren?” De Schrift leert dus uitdrukke-
lijk, dat het door Hiskia gevraagde teken niet de
klomp vijgen was, maar het wonder met Achas
somewijzer. Het is wel droef, dat een predikant,
die aan twee theologische scholen gestudeerd heeft,
nog zulke fouten maakt, die de eenvoudigheid leek,
mits hij iets van zijnen Bijbel weet, hem verbeteren
kan. En nog droefer is het wanneer zulk een zich
opwerpt, om een nieuw Evangelie te verkondigen
en de onkundige schare door zulke voorbeelden
misleidt. Dat ook deze misleiding niet aan onkunde
maar aan opzet zou te wijten zijn, willen wij ter
eere van Ds. Hazenberg's karakter liever niet aan-
nemen.

Thans komen wij aan de tweede stelling van Ds.
Hazenberg, welke aldus luidt, dat overal, in Oud en
Nieuw Testament, een geleerd wordt, dat het gebed
het door God aangewezen en door de heiligen ge-
bruikte middel is om tot genazing te komen; dat
dit gebed altoos en onfeilbaar helpt, en dat het
gebruik van geneesmiddelen bij dat gebruik geoor-
loofd was.

Als bewijs hiervoor beroept Ds. Hazenberg zich
op de wonderlijke genazing van Mirjam, op het
gebed van Mozes; op de genazing der Israelieten,
die door vurige slangen gebeten waren, door
het zien op de koperen slang; op de genazing van
Hiskia op het gebed; en voorts op de genazingen
door den Heere Jezus en zijne apostelen tweeg
gebracht.

De vraag is dus, of uit deze wonderbare ge-
nazingen, die op het gebed geschied zijn, de regel mag
worden afgeleid, dat God de Heere bereid is altijd
en in ieder geval op het gebed een wonder te doen,
om kranken te genezen? En als die vraag zoo ge-
steld wordt, gevoelt ieder wel hoe onjuist deze ge-
volgtrekking is.

De Schrift leert ons, dat op het gebed vele won-
deren in vroeger tijd zijn geschied: op het gebed
van Mozes is de Rode Zee gekleefd; op het gebed
van Jona heeft de zee stil gestaan in het dal van
Ajalon; op het gebed van Elia is vuur van den
hemel gedaald; op het gebed van den Heiland is
het brood vermenigvuldigd; op het gebed der dis-
cipelen is Petrus door een engel uit de gevangenis
verlost. Maar wie zal uit deze gebedsverhooringen
afleiden, dat God ook nu breed is, nootdruif het
gebed des geloofs? openden, de geloven voor ons te
kleeven, de zee te laten stil staan, vuur uit den
hemel te laten nederdalen, brood te vermenigvul-
digen, of de poorten der gevangenis te openen? Ieder
weet, omdat de ervaring het ons elken dag leert,
dat God de Heere zulke wonderen thans niet meer
doet. En de reden hiervan is duidelijk. Deze won-
deren waren noodig, zoolang de Openbaring Gods
voorduurde, om het woord zijner profeten te bevesti-
gen, (Deut. 19: 23), maar nu de Openbaring is
afgegaan, nu wij de Heilige Schrift geheel bezit-
ten en geen apostelen of profeten meer optreden,
hield deze reden vanzelf op. Uit het feit dat God
in de dagen Oud en Nieuw Testament op het
gebed wonderbare genazingen heeft geschonken,
volgt dus allerminst, dat God die altijd en overal
wil doen.

Ds. Hazenberg gevoelt dan ook zelf wel hoe uiterst
zwak dit betoog op de wonderbare genazingen is,
en werpt het daarom over een anderen berg.
In Jesaja 31 staat, zoo zegt hij, dat de Heere Jezus
ook onze krankenheid op zich genomen heeft. Alle
krankheid is een straf voor de zonde. De Heere
Jezus heeft als onze Borg en Middelaar alle straf-
den, dus ook de krankenheid op ons gedragen.
Daarom behoort een Christen nooit krank te bli-
ven, want Christus is ons ook tot geneesmiddelen
van het lichaam gegeven. Evenals er daarom van
Christus, toen Hij op aarde rondwandelde, een ge-
neesmiddelen kracht uitging, waardoor alle kranken
genezen werden, zoo behoort men ook nu slechts
door het gebed tot Hem te gaan om beter te
worden.

Deze gedachte heeft bij den eersten oogopslag
iets dat aantrekt en tot het hart spreekt. Het idee-
binne, wat zich daarin uit, is verledendijk schoon.
En toch behoort men ook hier slechts na te denken,
om te gevoelen, waar de fout der redeneering schuilt.

De Heere Jezus heeft ook voor ons gedragen den
tijdelijken dood. De dood is eveneens als de krank-
heid een straf voor de zonde. Christus kan daarom
van zich zelf zeggen: Ik ben de Opstanding en het
Leven. En Hij heeft door het gebed, toen Hij op
aarde rondwandelde, dood opgevoekt, om te toonen,
dat hij machtig was den dood zijn prooi te ontruk-
ken. En niet alleen dat Christus zelf dood heeft
opgevoekt, ook Elia en Eliza hebben het gedaan en
eveneens de apostelen des Heeren. Maar volgt hier
nu uit, dat Gods kind niet behoort te sterven, of
dat Christus nu nog op het gebed doodden levend
maakt?

Er zijn d'eren geweest, die dit werkelijk hebben
gemenid, die, evenals Elia, over een dood kind
hebben heen gekropen, hun adem de verstijfde lip-
pen hebben ingeblazen, gebeden hebben, dat de ziel
in het lichaam zou terugkeren, en vastelijk geloof-
de, dat het wonder geschieden zou. En het wonder
geschiedde niet. Maar wel kwam over hun eigen haren
een groote donkerheid, als straf, omdat zij God had-
den verzocht.

Alle idealisme, dat den vasten bodem der werke-
lijkheid verlaat, om op leersvulgenen op te stij-
gen, leidt tot diepen val. De overganning des ge-
loofs wordt door ongelof gevolgd. De nuchtere
werkelijkheid leert ons, dat krankheid en dood, die
beide vreeslijke gevolgen van de zonde, ook al zijn
zij door Christus voor ons gedragen, Gods kind in
dit leven blijven treffen. De heilichheid van den vleesch
God is er om Christus, wille uit weg genomen, de
dood is geen betaling meer voor de zonde, maar een
afsterving der zonde en doorgang tot het meer
wijge leven; de krankheid is geen straf meer, maar een
kastijding tot heiligmaking of beproeving des
geloofs, maar de wet blijft voor ieder mensch: het
is den mensch geerdt eenmaal te sterven, en de krank-
heid blijft een voorbode van den dood.

Wie dit idealisme predikt, rekent niet met het
woord des Apostels, dat al deze hooggespannen ver-
wachtingen ter neer slaat: „Wij zijn in hope zalig
geworden. De hope nu, die genen wordt, is geen
hope, want hetgene is nimmer, waarom zal hij het
ook hopen? Maar indien wij hopen hetgene wij niet
zien, zoo verwachten wij het met lijdaanzienheid.”
De Christelijke hope profeteert dat eens de laatste vij-
and, dat is de dood, zal te niet gedaan worden; dat
in het Nieuwe Jerusalem, dat niet den hemel neder-
daalt, de loom des Levens zal staan, wiens bladeren
zijn zullen tot genazing der Heidenen, dan zal het
blijken, dat krankheid en lijden, sterven en dood
door Christus voor ons zijn gedragen. Maar deze
hope, die haar grond vindt in Gods onwankelbare
nemen, daarvan een „piester” maken en op het
ruiwel leggen, waardoor hij zoo dodelijk krank was.
Nu is in de geneeskunde de zuivering en uittrek-
kende kracht der vijgen bekend, en ook al ontken-
nen wij niet dat God op wonderbaarlijke wijze de
werking van dit geneesmiddel in dit geval heeft
gezegd, er ligt toch een aanduiding in, dat God
het gebruik van geneesmiddelen niet afkeurt. Vol-
gens Ds. Hazenberg is dit geheel onjuist. Deze
„klomp vijgen” was geen geneesmiddel maar alleen
een „steeken”, evenals het baden van Naaman in
den Jordaan, het slijk, dat Christus op de oogen
der blinden streek enz. En als bewijs daarvoor be-
roept Ds. Hazenberg zich op Jesaja 38, waar, na de
vermelding van den klomp vijgen, volgt: „En Hiskia
had gezegd: welk zal het teken zijn, dat in dit slot-
woord van het hoofdstuk blijkt, dat de klomp vij-
gen” niet dan een „steeken” was. Slaat men nu de
gelijktijdige plaats op in II Kon. 20: 8—9, dan
vindt men dat Jesaja op de vraag geantwoord heeft:
„Dit zal u het teken zijn, dat de Heere het woord,
dat Hij gesproken heeft, doen zal: zal de schaduw
twee graden voortgaan van de tien graden ach-
terwaarts keeren?” De Schrift leert dus uitdrukke-
lijk, dat het door Hiskia gevraagde teken niet de
klomp vijgen was, maar het wonder met Achas
somewijzer. Het is wel droef, dat een predikant,
die aan twee theologische scholen gestudeerd heeft,
nog zulke fouten maakt, die de eenvoudigheid leek,
mits hij iets van zijnen Bijbel weet, hem verbeteren
kan. En nog droefer is het wanneer zulk een zich
opwerpt, om een nieuw Evangelie te verkondigen
en de onkundige schare door zulke voorbeelden
misleidt. Dat ook deze misleiding niet aan onkunde
maar aan opzet zou te wijten zijn, willen wij ter
eere van Ds. Hazenberg's karakter liever niet aan-
nemen.

Thans komen wij aan de tweede stelling van Ds.
Hazenberg, welke aldus luidt, dat overal, in Oud en
Nieuw Testament, een geleerd wordt, dat het gebed
het door God aangewezen en door de heiligen ge-
bruikte middel is om tot genazing te komen; dat
dit gebed altoos en onfeilbaar helpt, en dat het
gebruik van geneesmiddelen bij dat gebruik geoor-
loofd was.

Als bewijs hiervoor beroept Ds. Hazenberg zich
op de wonderlijke genazing van Mirjam, op het
gebed van Mozes; op de genazing der Israelieten,
die door vurige slangen gebeten waren, door
het zien op de koperen slang; op de genazing van
Hiskia op het gebed; en voorts op de genazingen
door den Heere Jezus en zijne apostelen tweeg
gebracht.

De vraag is dus, of uit deze wonderbare ge-
nazingen, die op het gebed geschied zijn, de regel mag
worden afgeleid, dat God de Heere bereid is altijd
en in ieder geval op het gebed een wonder te doen,
om kranken te genezen? En als die vraag zoo ge-
steld wordt, gevoelt ieder wel hoe onjuist deze ge-
volgtrekking is.

De Schrift leert ons, dat op het gebed vele won-
deren in vroeger tijd zijn geschied: op het gebed
van Mozes is de Rode Zee gekleefd; op het gebed
van Jona heeft de zee stil gestaan in het dal van
Ajalon; op het gebed van Elia is vuur van den
hemel gedaald; op het gebed van den Heiland is
het brood vermenigvuldigd; op het gebed der dis-
cipelen is Petrus door een engel uit de gevangenis
verlost. Maar wie zal uit deze gebedsverhooringen
afleiden, dat God ook nu breed is, nootdruif het
gebed des geloofs? openden, de geloven voor ons te
kleeven, de zee te laten stil staan, vuur uit den
hemel te laten nederdalen, brood te vermenigvul-
digen, of de poorten der gevangenis te openen? Ieder
weet, omdat de ervaring het ons elken dag leert,
dat God de Heere zulke wonderen thans niet meer
doet. En de reden hiervan is duidelijk. Deze won-
deren waren noodig, zoolang de Openbaring Gods
voorduurde, om het woord zijner profeten te bevesti-
gen, (Deut. 19: 23), maar nu de Openbaring is
afgegaan, nu wij de Heilige Schrift geheel bezit-
ten en geen apostelen of profeten meer optreden,
hield deze reden vanzelf op. Uit het feit dat God
in de dagen Oud en Nieuw Testament op het
gebed wonderbare genazingen heeft geschonken,
volgt dus allerminst, dat God die altijd en overal
wil doen.

Ds. Hazenberg gevoelt dan ook zelf wel hoe uiterst
zwak dit betoog op de wonderbare genazingen is,
en werpt het daarom over een anderen berg.
In Jesaja 31 staat, zoo zegt hij, dat de Heere Jezus
ook onze krankenheid op zich genomen heeft. Alle
krankheid is een straf voor de zonde. De Heere
Jezus heeft als onze Borg en Middelaar alle straf-
den, dus ook de krankenheid op ons gedragen.
Daarom behoort een Christen nooit krank te bli-
ven, want Christus is ons ook tot geneesmiddelen
van het lichaam gegeven. Evenals er daarom van
Christus, toen Hij op aarde rondwandelde, een ge-
neesmiddelen kracht uitging, waardoor alle kranken
genezen werden, zoo behoort men ook nu slechts
door het gebed tot Hem te gaan om beter te
worden.

Deze gedachte heeft bij den eersten oogopslag
iets dat aantrekt en tot het hart spreekt. Het idee-
binne, wat zich daarin uit, is verledendijk schoon.
En toch behoort men ook hier slechts na te denken,
om te gevoelen, waar de fout der redeneering schuilt.

De Heere Jezus heeft ook voor ons gedragen den
tijdelijken dood. De dood is eveneens als de krank-
heid een straf voor de zonde. Christus kan daarom
van zich zelf zeggen: Ik ben de Opstanding en het
Leven. En Hij heeft door het gebed, toen Hij op
aarde rondwandelde, dood opgevoekt, om te toonen,
dat hij machtig was den dood zijn prooi te ontruk-
ken. En niet alleen dat Christus zelf dood heeft
opgevoekt, ook Elia en Eliza hebben het gedaan en
eveneens de apostelen des Heeren. Maar volgt hier
nu uit, dat Gods kind niet behoort te sterven, of
dat Christus nu nog op het gebed doodden levend
maakt?

Er zijn d'eren geweest, die dit werkelijk hebben
gemenid, die, evenals Elia, over een dood kind
hebben heen gekropen, hun adem de verstijfde lip-
pen hebben ingeblazen, gebeden hebben, dat de ziel
in het lichaam zou terugkeren, en vastelijk geloof-
de, dat het wonder geschieden zou. En het wonder
geschiedde niet. Maar wel kwam over hun eigen haren
een groote donkerheid, als straf, omdat zij God had-
den verzocht.

Alle idealisme, dat den vasten bodem der werke-
lijkheid verlaat, om op leersvulgenen op te stij-
gen, leidt tot diepen val. De overganning des ge-
loofs wordt door ongelof gevolgd. De nuchtere
werkelijkheid leert ons, dat krankheid en dood, die
beide vreeslijke gevolgen van de zonde, ook al zijn
zij door Christus voor ons gedragen, Gods kind in
dit leven blijven treffen. De heilichheid van den vleesch
God is er om Christus, wille uit weg genomen, de
dood is geen betaling meer voor de zonde, maar een
afsterving der zonde en doorgang tot het meer
wijge leven; de krankheid is geen straf meer, maar een
kastijding tot heiligmaking of beproeving des
geloofs, maar de wet blijft voor ieder mensch: het
is den mensch geerdt eenmaal te sterven, en de krank-
heid blijft een voorbode van den dood.

Wie dit idealisme predikt, rekent niet met het
woord des Apostels, dat al deze hooggespannen ver-
wachtingen ter neer slaat: „Wij zijn in hope zalig
geworden. De hope nu, die genen wordt, is geen
hope, want hetgene is nimmer, waarom zal hij het
ook hopen? Maar indien wij hopen hetgene wij niet
zien, zoo verwachten wij het met lijdaanzienheid.”
De Christelijke hope profeteert dat eens de laatste vij-
and, dat is de dood, zal te niet gedaan worden; dat
in het Nieuwe Jerusalem, dat niet den hemel neder-
daalt, de loom des Levens zal staan, wiens bladeren
zijn zullen tot genazing der Heidenen, dan zal het
blijken, dat krankheid en lijden, sterven en dood
door Christus voor ons zijn gedragen. Maar deze
hope, die haar grond vindt in Gods onwankelbare
nemen, daarvan een „piester” maken en op het
ruiwel leggen, waardoor hij zoo dodelijk krank was.
Nu is in de geneeskunde de zuivering en uittrek-
kende kracht der vijgen bekend, en ook al ontken-
nen wij niet dat God op wonderbaarlijke wijze de
werking van dit geneesmiddel in dit geval heeft
gezegd, er ligt toch een aanduiding in, dat God
het gebruik van geneesmiddelen niet afkeurt. Vol-
gens Ds. Hazenberg is dit geheel onjuist. Deze
„klomp vijgen” was geen geneesmiddel maar alleen
een „steeken”, evenals het baden van Naaman in
den Jordaan, het slijk, dat Christus op de oogen
der blinden streek enz. En als bewijs daarvoor be-
roept Ds. Hazenberg zich op Jesaja 38, waar, na de
vermelding van den klomp vijgen, volgt: „En Hiskia
had gezegd: welk zal het teken zijn, dat in dit slot-
woord van het hoofdstuk blijkt, dat de klomp vij-
gen” niet dan een „steeken” was. Slaat men nu de
gelijktijdige plaats op in II Kon. 20: 8—9, dan
vindt men dat Jesaja op de vraag geantwoord heeft:
„Dit zal u het teken zijn, dat de Heere het woord,
dat Hij gesproken heeft, doen zal: zal de schaduw
twee graden voortgaan van de tien graden ach-
terwaarts keeren?” De Schrift leert dus uitdrukke-
lijk, dat het door Hiskia gevraagde teken niet de
klomp vijgen was, maar het wonder met Achas
somewijzer. Het is wel droef, dat een predikant,
die aan twee theologische scholen gestudeerd heeft,
nog zulke fouten maakt, die de eenvoudigheid leek,
mits hij iets van zijnen Bijbel weet, hem verbeteren
kan. En nog droefer is het wanneer zulk een zich
opwerpt, om een nieuw Evangelie te verkondigen
en de onkundige schare door zulke voorbeelden
misleidt. Dat ook deze misleiding niet aan onkunde
maar aan opzet zou te wijten zijn, willen wij ter
eere van Ds. Hazenberg's karakter liever niet aan-
nemen.

Het is dus geen vonden of niviuchten zoeken,
maar de toepassing van een der eerste regels
eener gezonde uitlegkunde, wanneer wij ook dit
woord van Jacobus over de genazing in overeen-
stemming met de geheele Schrift verklaren. En
dan kan dit woord niet betekenen, dat de Chris-
tenen nootdruif de toevlucht mogen nemen tot een
geneesmeester, want dan zou Jacobus in strijd zijn
met het woord van Christus, dat „de kranken den
medicijnmeester noodig hebben”, en met de prac-
tijk van de heiligen uit die dagen, want Lucas, de
Evangelist, was, ook na zijne bekeering, een „ge-
neesmeester.” Dan kan dit woord niet betekenen,
dat ieder gebed des geloofs door de ouderlingen
opgelezen, den kranke genas, want dan zou er
geen afzonderlijke „gave van geneesmiddelen” zijn
gewest, die slechts enkelen in de gemeente be-
stonden, en dan kan dit woord niet betekenen, dat
zulk een gebed reeds terecht door andere uitleggers
is opgemerkt, door de toepassing van dit middel
de Christenen kan altijd hadden kunnen leven en
noot hadden behoeven te sterven.

Vraagt men hoe deze plaats dan is op te vat-
ten, zoodat men niet in strijd komt met wat de
Schrift ons overal duidelijk leert, dan blijkt, dat
er maar één goede en gezonde uitlegging moge-
lijk is, nl. dat de Apostel hier spreekt over de
„gave der geneesmiddelen”. Deze gave was een
sieraad, dat God toen aan enkelen schonk; deze
personen, die daardoor boven anderen uitstaken,
werden licht tot ouderlingen gekozen, en onder
de ambtsdragers der gemeente kon men dus bij
krankheid in de eerste plaats terecht. Daarom
riep de Apostel Jacobus de kranken aan om tot
deze „gave der geneesmiddelen” de toevlucht te
nemen, die de ouderlingen of enkelen van hen
bezaten; terwijl hij daarbij voegde, dat deze gave
op het gebed des geloofs werken zou, natuurlijk
wanneer het God aldus behaagde.

Dat dit metredaard de bedoeling is, blijkt uit
tweeërlei. Vooreerst daartoe, dat Marcus in zijn
Evangelie 6: 13, met bijna dezelfde woorden over
deze „maak spreker”, waar hij mededeelt, dat Chris-
tus' discipelen „vele duivelen uitwierpen, en vele
kranken zalden met olie, en hen gezond maakten.”
Ook hier is sprake van het salven met olie en
de genazing, die daarop volgde, maar, zoolals blijkt
uit Marcus 16: 17, 18: „denenigen die geloofd
zullen hebben, zullen deze tekenen volgen: in Mijnen
naam zullen zij duivelen uitwerpen, met nieuwe
tongen spreken, slangen zullen zij opnemen, en al
is het dat zij iets doodelijks zullen drinken, het
zal hun niet schaden, op kranken zullen zij de
handen leggen, en zij zullen gezond worden.” Is
hier niet sprake van een genazing, die altijd volgt
op het gebed, maar van een wonder, dat op een
zelfde lijn staat met het duivelen uitwerpen, het
spreken in nieuwe talen, het drinken van vergif-
tollen dat het